

1984-3

Heemkunde Vereniging
Beesel/Reuver/Belfeld/Swalmen

Opgericht 24 oktober 1980

**MAAS
EN
SWALMDAL**

TWEEDE JAARGANG 1984

NUMMER 3

REDAKTIE

PAUL BLOEMEN
JAN GEERLINGS
JACK OTTENHEIM

ADRES

WITTEBERGSTRAAT 54
5954 AK BEESEL

BEZORGERS

JAN GEERLINGS
- Beesel/Swalmen -
WILLY V.D. ENG
- Reuver -
TWAN ERNST
- Belfeld -

iNHOUD

Van de redactie	blz. 42
Programma tot 1985	blz. 43
Heemkundig allerlei	blz. 44 - 46
Jaarboek 1984	blz. 47 - 48
Archeologie	blz. 49 - 53
Genealogie	blz. 54 - 56

0n000 .

VAN DE REDACTIE

De vakantiemaanden staan in het algemeen bekend als komkommertijd. Dit geldt voor de vrije nieuwsgaring in het bijzonder, maar in nog hogere mate voor ons verenigingsorgaan.

Weinig ingezonden stukken dus of er ware niet een superactieve werkgroep archeologie, die bruist van activiteiten en de daarmee gepaard gaande verslaggeving van ons aller voorzitter Wiel.

Aan de kopij te oordelen moeten we er rekening mee houden, dat zijn typemachien het binnenkort begeeft. Geen wonder bij zo'n mateloos typegeweld!!

Maar wat dan? Wij redactieleden dan maar voor blad-vulling zorgen? Geen nood, komt wel goed zeggen wij dan.

Maar schiet dan ons blad z'n doel niet voorbij?

Het is immers een blad voor alle leden en onder die leden zijn er genoeg, die ergens mee bezig zijn en daarover best een verslagje kunnen schrijven.

Het blad is er niet voor bestuursleden of redactieleden alleen.

Kom op beste leden neem pen en papier ter hand en zendt jullie kopij vóór 15 november naar het redactie-adres.

Succes!

De redactie: Jack, Jan en Paul.

PROGRAMMA

Het verenigingsprogramma voor de rest van dit jaar ziet er als volgt uit:

- 7 oktober: Zondagmorgen-herfstwandeling naar de Krelbergshede te Belfeld samen met IVN (zie weekbladen voor verdere informatie)
- 29 oktober: (maandagavond) Ledenvergadering met na afloop een heemkundekwis in lok. 4 van het gemeenschapshuis de Schakel aan de markt te Reuver. Agenda ontvangen de leden spoedig.
- 12 november (maandagavond) Dialezing: "Boerderijen en watermolens in het Swalmdal in relatie met hun omgeving" door dhr. Selen in de Schakel (lok. 4). Aanvang 20.00 uur.
- 17 december (maandagavond) Dialezing: "De burcht Kessel en zijn bewoners" door dhr. A. Hendrickx in lokaal 4 van de Schakel. Aanvang 20.00 uur.

ARCHEOLOGIE

Iedere 2e maandagavond van de maand:

Bijeenkomst van de werkgroep archeologie in lokaal 4 van de Schakel. Aanvang 20.00 uur. Einde 22.30 uur.

Gehoord: Heemkundevereniging??? OH, dat zijn van die droge mensen, die zich met antieke dingen bezig houden.....

ONGEHOORD!!!!!!!!!!!!!!

HEEMKUNDIG ALLERLEI

WANDELROUTES DOOR BEESEL

In het vorige verenigingsblad hebt u kunnen lezen over de wandelroutes, die de vereniging samen met het IVN wil uitbrengen. Er zijn inmiddels offertes over de drukkosten binnen. Financieel is het niet haalbaar deze kaart op korte termijn uit te brengen

VERENIGINGSRUIMTE

De vereniging zou graag een eigen ruimte willen hebben, die niet met andere verenigingen gedeeld moet worden. Een eigen ruimte maakt het mogelijk om meer activiteiten te ontplooiën en deze kan dan bovendien doorlopend gebruikt worden.

De St. Jozefschool te Beesel komt binnen afzienbare tijd leeg te staan en de vereniging heeft aan B & W laten weten interesse te hebben voor een lokaal in dit gebouw.

THEMA-AVONDEN IN DE SCHAKEL

De wekelijkse bijeenkomsten in de Schakel te Reuver waren bij wijze van proef verdeeld in thema-avonden; archeologie, dialectologie, historie en genealogie. Deze opzet blijkt geen succesvolle te zijn geweest.

Daarom is voortaan alleen nog de 2e maandagavond van de maand gereserveerd voor de werkgroep archeologie. De andere avonden zijn algemene avonden.

In de toekomst zullen lezingen en ledenvergaderingen zoveel mogelijk in de Schakel op maandagavond plaatsvinden. Uitleen van boeken uit onze bibliotheek, alsmede het gebruik maken van ons documentatiecentrum kan iedere maandagavond van 20.00 tot 22.30 uur.

SUBSIDIE

Van de Gemeente Swalmen hebben we voor het jaar 1984 een eenmalige waarderingssubsidie van f 250,-- ontvangen.

FINANCIËLE TOESTAND VAN DE VERENIGING

Het uithrengen van het jaarboek is elk jaar weer een zeer grote financiële uitgave (f 17.000)

Wij zijn er echter vrij snel in geslaagd het laatste jaarboek geheel te betalen, zonder een lening af te sluiten. De kosten van het jaarboek zijn echter nog niet terugverdiend, maar het eerste jaarboek 1981, dat nog steeds verkocht wordt, heeft winst gebracht en jaarboek 1982 is ongeveer uit de kosten. Het blijkt ongeveer 2 jaar te duren, voordat de onkosten van een jaarboek geheel gedekt zijn. Daarna gaat het eerst winst opleveren. Voor de toekomstige jaarboeken ziet het er momenteel gunstig uit.

EXPOSITIE TWEEDE WERELDOORLOG

Op 5 maart 1985 is Beesel 40 jaar bevrijd.

Naar aanleiding hiervan zal de vereniging in maart 1985 gedurende een week een expositie houden over de Tweede Wereldoorlog in het gemeentehuis te Reuver. Er is reeds een werkgroep gevormd, waarin onze voorzitter Wiel Luys namens het bestuur zitting heeft. Mensen, die mee willen doen kunnen contact opnemen met Wiel Luys, Wildenkamp 36, Reuver.

WERKGROEP BOERDERIJEN

Onlangs is er o.l.v. Ab van Dijk een nieuwe werkgroep in onze vereniging opgericht: "Werkgroep boerderijen". Deze groep gaat voor de Stichting Nationale Contactcommissie Monumentenbescherming meewerken aan het opbouwen van een landelijk overzicht van het boerderijenbestand in ons land. Er volgt een inventarisatie van boerderijen in Beesel. Alle boerderijen, gebouwd vóór 1940 zullen gefotografeerd en beschreven worden. De Gemeente Beesel heeft toegezegd de kosten (voornamelijk foto-kosten) te zullen subsidiëren tot maximaal f 800,--

Indien u lid wilt worden van deze werkgroep gelieve

contact op te nemen met Ab van Dijk, Boterbloem-
straat 30, Reuver.

VERKOOP HEEMKUNDIGE BOEKEN EN KAARTEN

Via Ab van Dijk (adres: zie boven) kunnen leden en niet-leden Limburgensia kopen. Dit zijn dus Limburgse boeken. Hiermee steunt u tevens de vereniging.

Verder bieden wij te koop aan:

- == een reproductie van de oudste kaart van Swalmen en Beesel, in 1662 getekend door J. Mushex.
Deze kaart is in een exclusieve oplage van 200 stuks door de vereniging uitgebracht. Prijs f 5,--.
- == In verband met de in 1983 gehouden expo "Belvend vruuger" heeft de vereniging eveneens een reproductie uitgebracht van de oudste bekendste kaart van Belfeld uit 1803. Prijs f 5,--
- == De tentoonstellingsgids "Bieslo aen die Maese", die in 1980 gedrukt werd ter gelegenheid van de gelijknamige tentoonstelling in het nieuwe gemeentehuis te Reuver is nog te koop voor f 5,--
- == Het boek "Het Draaksteken" door Frans Geerlings voor f 25,--
- == Parochieboek Belfeld f 25,--
- == Keramische tegel met embleem van Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal f 15,--

JAARBOEK 1983

Op vrijdag 25 mei werd in café "Het Zwaantje" te Swalmen het eerste exemplaar van het 3e jaarboek door voorzitter Wiel Luys aan burgemeester G.M. Boots van Swalmen overhandigd.

Dit 3e boek uit de "Maas- en Swalmdal" -serie maakt deel uit van wat eens een compleet naslagwerk over onze streek zal vormen.

Het hoofdartikel (dat per toerbeurt naar een van de 7 kerkdorpen gaat) is deze keer gewijd aan boerderij Baxhof te Swalmen en geschreven door dhr. Giel Geraedts. In de pauze maakten de vele genodigden van de gelegenheid gebruik om het fraaie boekwerk vluchtig door te kijken. (zie foto)

In zijn dankwoord tipte burgemeester Boots diverse locaties, die voor zo'n gelegenheid als deze ook uitstekend geschikt zouden zijn, doch vond hij het evenwel passend, dat dit degelijke boek (aldus burgemeester Boots) in deze prachtige locatie van "Het Zwaantje" ten doop werd gehouden.

Van Swalmens eerste burger kreeg de Heemkundevereniging veel lof toegezwaaid en wenste haar veel succes in de toekomst. In verband hiermee, memoreerde hij, dat het College van B & W van Swalmen een volledig positionele belangstelling had inzake subsidiëring van de vereniging. De avond werd besloten met de vertoning van de film "Een Limburgs Landjuweel: Het OLS-1982 te Beesel", vervaardigd door de Filmgroep Beesel.

Frans Geerlings

Belangstelling voor het "degelijke boek"

(v. l. n. r. Wethouder Mevr. van Zon, Mevr. Boots
en haar man)

ARCHEOLOGIE

Vondstmeldingen

Uit de grote stroom van vondstmeldingen willen we voor deze rubriek enkele meldingen eruit lichten, hetgeen natuurlijk niet wil zeggen, dat andere minder belangrijk zouden zijn. Immers, alle vondsten dragen er toe bij, een nederzetting beter te leren kennen.

Op 9 juni 1984 meldde P. Peeters uit Reuver de vondst van een kobaltblauw armbandfragment (inv. no 27/40). Dit fragment heeft 5 ribben en kan daardoor gerekend worden tot het type Peddemors 7a. Reeds eerder zijn in Swalmen wel fragmenten van dit type gevonden (zie jaarboek '81 blz. 90). Voor Beesel is dit wel het eerste exemplaar.

Op een plek niet ver daar vandaan werd door dezelfde vinder eveneens een kobaltblauw armbandfragment gevonden, maar nu met een D-vormige doorsnede (type Peddemors 3a). Ook dit was voor Beesel het eerste exemplaar.

Daar de vindplaats niet ver gelegen is van de plek, waar een 7-ribbig armbandfragment gevonden werd, moeten deze ongetwijfeld van dezelfde nederzetting afkomstig zijn. Reeds eerder werden hier ook al IJzertijdscherven gevonden, zodat we mogelijk met een nederzetting uit de late IJzertijd (250 v. Chr.) te maken hebben.

Sjra Sanders uit Swalmen meldde op 23 februari 1984 de vondst van een Cremser-spits (inv. 103/4) van een vindplaats te Swalmen. Zover bekend is, is dit het eerste exemplaar, in Swalmen aangetroffen. In Nederland komen deze exemplaren sporadisch voor.

De spits kan geplaatst worden in het Laat-Paleolithicum (13.000-12.000 v. Chr.).

Behalve deze spits zijn door hem ook enkele andere vondsten gedaan zoals een R.A.-steker, waarmee bot en gewei bewerkt werden, enkele kling-fragmenten, een snuitschrabber, een disque, en een schrabber met scheve kap. Op grond van deze vondsten is het niet onwaarschijnlijk,

dat het hier gaat om een nederzetting van de Creswell-cultuur.

Ook artefakten uit het Neolithicum (4400-1700 v. Chr.) komen hier voor, hetgeen blijkt uitde vondst van een compleet zandstenen bijltje (inv. 103/9).

Het bijltje is gepolijst en draagt nog duidelijk sporen van de klop-of pecking-techniek, die het bijltje een ruwe vorm gegeven heeft. De doorsnede is ovaal en behoort daardoor ongetwijfeld tot het zuidelijke type.

De lengte bedraagt 86 mm, breedte 45 mm en de dikte 28 mm.

Op een maandag kwamen Marcel en René Gaudes uit Reuver heel enthousiast een vuurstenen bijl laten zien, die ze bij vakantiewerk op het land van een boer gevonden hadden. Het is een prachtig gepolijste bijl met ovale doorsnede en afgeronde snede. De randen zijn gefacetteerd (Kantenschliff). Een zijde vertoont nog het restant van de vroeger -voor de bewerking- aanwezig zijnde cortex. Behoudens enkele (sub)recente beschadigingen is de bijl geheel gaaf. De licht- tot donkergrijze heeft een lengte van 14 centimeter, een breedte van 5,5 cm en een grootste dikte van 3 cm.

Type: breedtoppigg silex vlakbijl van het type Vlaardingen

Datering: Midden-Neolithicum (3000 v. Chr.)

Behalve individueel veldwerk en in groepsverband (Ruilverkaveling Beesel-Swalmen) werden door de archeologische werkgroep enkele onderzoeken verricht:

Onderzoek 1

Bij Heideheim in de Waterlose bossen ligt in een prachtig stuk natuur een praktisch ronde heuvel, die door een 5m brede gracht omgeven is.

De heuvel zelf heeft een hoogte van ca. 3 m boven het

het maaiveld en een doorsnede van 16 m. Hier hovenop staat een houten clubgebouw van de Politiehondenvereniging uit Swalmen.

Op grond van een kaart van Beesel uit 1662, waar ingetekend staat "Het Schepershuisken" op ongeveer dezelfde plaats als waar de heuvel gelegen is, en een vermelding in de overdrachtsregisters van de schepenbank Beesel: eenen camp mit houdt bewassen so als denselven binne syne gragten en wallen mit alle recht en gerechtigheden in de rovers Heyde aen de groote passagie onder dit cerspel by den rover geleghen (1776). leek het ons de moeite waard te onderzoeken of dit wel een motte zou kunnen zijn.

motte: kunstmatig opgeworpen aarden heuvel, waarop eens de versterkte woning -mottetoren- van de landsheer werd gebouwd.

De toren werd op de heuvel omgeven door een palissade; de voet van de heuvel door een ringgracht. Het gebruikte bouw materiaal was meestal aarde en hout.

Over het algemeen zijn mottes gelegen in bebost en moerassig gebied en ze dienden als vluchtburcht voor de adellijke familie.

Op 19-5 en 26-5 1984 werden er ter plekke systematisch door werkgroepleden boringen verricht. Tevens werd een aantal grondmonsters op hun fosfaatgehalte onderzocht om te bekijken of er ter plaatse mensen hadden gewoond.

Helaas leverde het onderzoek niets op. Naar alle waarschijnlijkheid is deze heuvel ontstaan door de winning van zand t.b.v. de bouw van kasteel Waterloo.

Op de heuvel zelf bleek vroeger een kapel te hebben gestaan (zie jaarboek 2).

Een raadsel blijven de blokken mergel, die op enkele plaatsen in de heuvel gevonden werden.

Mogelijkerwijze zijn ze afkomstig van afbraakmateriaal van de boerderij "Oud Waterloo"

Onderzoek 2

Onderzoek Romeinse bewoningsresten op het Witveld in Belfeld.

Bij het plaatsen van een afrastering door de NS langs de spoorlijn in Belfeld werd in de grond door G.Schreurs een tegelfragment gevonden met een stempel van het 1e legioen.

Dit was voor de werkgroep aanleiding om na overleg met de provinciaal archeoloog ter plaatse een onderzoek in te stellen.

Op 13, 16 en 21 juli werd dit onderzoek uitgevoerd d.m.v. het graven van een tweetal proefsleuven.

Ondanks het feit, dat een groot stuk van het terrein verstoord was door het leggen van een gasleiding, zandwinning t.b.v. het ophogen van de spoordijk, werd op een tweetal plaatsen een ca. 25 cm dik Romeins puinpakket aangetroffen, bestaande uit pan- en tegelfragmenten.

Hiertussen werd wat scherfmateriaal aangetroffen o.a. van een terra sigillata kommetje, een wandfragment van een zwart beschilderde beker met radstempelversiering, een randfragment van een wrijfschaal met verticale rand en een randfragment van een terra nigra-achtige kookpot. Uit een aantal scherven kon nog het onderstuk van een ruwwandige urn gereconstrueerd worden; allemaal 3e eeuws aardewerk. Een tweetal fragmenten vertoonden de afdruk van (waarschijnlijk) een hondepoot.

Van grote betekenis is de vondst van een tweetal tegelaefragmenten met militair stempel. Op een stempelfragment zijn nog duidelijk de laatste letters V.V. te lezen. Ongetwijfeld van het 30ste legioen Vlpia Victrix. Reeds eerder werden in Belfeld stempelfragmenten van dit legioen aangetroffen in de oven op de Krekelbergshede (jaarboek 2 blz. 128-134). Dit stempel verschilt in zoverre, dat de letters V kleiner zijn en achter de

V een punt is geplaatst.

Het andere stempel was door de zachtheid van het materiaal helaas niet meer leesbaar.

Wegens het feit, dat tussen het vondstmateriaal ook enkele gesinterde pan- en tegelfragmenten werden gevonden, evenals fragmenten van misbaksels, moet er ongetwijfeld in de buurt een oven geweest zijn.

Overigens wekte de laag de indruk, dat dit Romeins puin er gestort is.

Veel fragmenten hadden nl. blijkens de sporen in een houtskoollaag gelegen, terwijl in het pakket zelf maar weinig houtskool werd aangetroffen.

Misschien heeft een deel van dit materiaal behoord tot een Romeins gebouwtje, dat bij de oven was gelegen. Het zou eventueel een droogschuur kunnen zijn geweest. Helaas is dit niet meer na te gaan.

Baggervondsten Asselt/Leeuwen :

Fossiel skeletmateriaal

Sedert tientallen jaren wordt er al grint gebaggerd uit de uiterwaarden van de Maas met als gevolg het ontstaan van talloze grintgaten, die het beeld van de Maas in Limburg nu mede bepalen. Veelal zijn hierdoor prachtige landschappen verloren gegaan.

Dit is zonder meer te betreuren. Een bijkomstigheid is, dat hierbij regelmatig vondsten worden gedaan.

Te denken valt bijvoorbeeld aan de collecties fossielen en botten van voorhistorische zoogdieren (oeros, steppewisent, rendier en mammoet enz. in het folkloristisch en oudheidkundig museum te Asselt, maar ook die in andere Limburgse musea.

Behalve deze vondsten komt er ook veel archeologisch materiaal boven water, variërend van bronzen bijlen of zwaarden, een Romeinse helm, tot laat-middeleeuws aardewerk.

Hiertoe kunnen we verwijzen naar de jaarverslagen van de provinciaal-archeoloog van Limburg

-wordt vervolgd-

Wiel Luys

GENEALOGIE

Deel 3

Parenteel :

Alle nakomelingen van een ouder of een ouderpaar uit de meest verleden tijd.

Sommige geslachten zijn terug te voeren tot zelfs vóór de 11e eeuw. Meestal zijn dit uitzonderingen, omdat gegevens ontbreken en er daardoor hiaten ontstaan. Het best bewaard zijn meestal gegevens van invloedrijke geslachten, zoals koningen, prinses of andere personen met invloedrijke functies in het burgerlijk leven en belangrijke legerofficieren.

Deze beschikten over veel macht en heersten over grote groepen mensen en bezaten landgoederen, huizen boerderijen en kastelen.

Deze bezittingen bleven in de familie door vererving. Vorsten probeerden vroeger een rijke adellijke prinses te huwen om aldus hun invloed uit te breiden en hun bezittingen te vergroten.

Al vrij vroeg trouwden adellijken en aanzienlijke burgers op huwelijkse voorwaarden.

De gewone burger echter had daartoe niet de middelen. Dit kon wel gelden voor de welgestelde handelaar, heerboer, of ambachtsman.

Vroeger was het muntgeld in zilver en goud schaars en niet wijd verbreid. Bij het gewone volk was er daarom veel ruilhandel.

Hulpbronnen bij genealogie-onderzoek

Trouwboekjes/Bidprentjes/Notariële akten/Familie-archieven/Overleveringen en Vertellingen/Gemeentelijke burgerlijke stand/Streekarchieven/Provinciale archieven(Maastricht)

Hebt u vragen hierover laat het mij weten. Wellicht kan ik u verder helpen

J. Cuypers, Tegelen, 077-34319

De invoering van de burgerlijke stand in de Provincie Limburg

door: J. H. J. Gulikers, sinds 40 jaar bezig als
beroepsgenealoog in Limburg en Luik.

Na de inname van de stad Maastricht op 3 november 1794 door de Fransen, kwamen deze streken onder Franse overheersing. Het gebied, waaruit thans de Prov. Limburg bestaat, werd, afgezien van enkele onderdelen van gemeenten, die tot het departement van de Ourthe behoorden, verdeeld over het departement van de Nedermaas en het departement van de Roer. (A.J.A. Flament, Verslagen omtrent 's Rijks oude archieven 1919, blz. 445 - 576)

Tot het departement van de Nedermaas behoorde ook de huidige Belgische Prov. Limburg.

Het departement van de Nedermaas werd bij de wet van 9 vendémiaire IV (1 oktober 1795), dat van de Roer bij de wet van 19 ventôse IX (9 maart 1801) ingelijfd bij de Franse republiek. De Franse administratieve en rechterlijke organisatie werden in het departement van de Roer reeds ingevoerd bij besluit van 4 pluviôse VI (23 januari 1798).

De invordering van de doop-, trouw- en begraafboeken door de burgerlijke autoriteiten vloeide voort uit de Franse wet van 20 september 1792. (J.H.J. Gulikers, Einführung des Zivilstandes in der Provinz Limburg, Archiv für Sippenforschung, Heft 11 1963, Seite 182 ff) Artikel 2 van deze wet beval de overbrenging van voornoemde boeken naar het gemeentehuis. Deze wet werd van toepassing verklaard voor het dpt. van de Nedermaas op 24 messidor IV (12 juli 1796).

In het departement van de Roer is de wet ingevoerd door de commissaris van het gouvernement te Mainz, de heer Rüdler, bij reglement van 12 floréal VI (1 mei 1798).

Alvorens de wet op de burgerlijke stand werd ingevoerd, had een besluit van de Representanten van het volk bij de legers van het Noorden, Sambre en Maas, Pörtiez

(de l'Oise), T. Berlier, Briez, J.B. Lacoste, Roger-Ducos en N. Huismann het sluiten van een huwelijk vóór en het opmaken van akten van geboorten en overlijden dóór de Magistraat mogelijk gemaakt in de door de Fransen bezette gebieden.

Bij besluit van 16 brumaire lll (16 november 1794) werd aan de burgers, die dit wilden, de vrijheid gegeven een huwelijk aan te gaan voor de burgerlijke autoriteiten op de voet, zoals dit in Frankrijk geschiedde. De Magistraat werd gemachtigd deze huwelijken te sluiten en een trouwbrief af te geven aan partijen. Desgevraagd kon hij akten van geboorten en overlijden opmaken. Deze akten moesten in een speciaal register worden opgetekend.

Als de Magistraat geen verzoek kreeg dergelijke akten op te maken, dan konden genoemde akten voor de Dienaars van de godsdienst geschiedden, zonder dat deze hierin mochten gestoord worden.

(J.M. van de Venne, Beschrijving van de doop-, trouwen en begraafboeken in Limburg, Den Haag 1953, p 9-11)

Tengevolge van het besluit van 16 brumaire lll (16 november 1794) werden door de Maastrichtse Magistraat reeds vaaf 22 frimaire lll (12 december 1794) dergelijke akten gepasseerd.

Aanvankelijk geschiedde dit voor de Municipale Raad van de stad, totdat op 10 thermidor lV (28 juli 1796) J.A. Mamin verschijnt als "Membre de l'administration municipale de la commune de Maestricht, élu le six messidor lV (24 juni 1796) dernier pour rediger les actes destinés à constater la naissance, les mariages et décès des citoyens.

- wordt vervolgd -

J. H. J. Gulikers
Jupiterhof 71
6215 VM MAASTRICHT

043 - 474787